

การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคี เพื่อขจัดความยากจนและ
สร้างโอกาสทางสังคม กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด”
ระยะที่ 2 ปีที่ 2

The Development of the Border Strategic Research Area with A Model of
Collaborative Governance for Poverty Alleviation and Social Mobility A Case of
Mukdahan Province Phase 2 Year 2

ทิวากร เหล่าลือชา^{1*}, ปิยะนุช ทวีสุข² และจักรกฤษณ์ ภูมิพรหม³

Tiwakorn Laoluecha^{1*}, Piyanuch Taveesuk² and Jakkrit Phumprom³

^{1*,2,3}อาจารย์ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร สถาบันวิทยาลัยชุมชน

^{1*,2,3}Lecturer from the Mukdahan Community College Institute of Community College

*Corresponding Author Email: Kornmaha@gmail.com

Received: 30 April 2025

Revised: 28 May 2025

Accepted: 31 May 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่แบบบูรณาการระดับประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 3. เพื่อพัฒนาและยกระดับกลไกขับเคลื่อนสถาบันวิชาการในพื้นที่ให้เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 และ 4. เพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก่ทุนฐานทุนดำรงชีพของครัวเรือน ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ครัวเรือนยากจน จำนวน 3,320 ครัวเรือน โดยการคัดเลือกจากครัวเรือนยากจน และกลุ่มเป้าหมาย คือ ครัวเรือนยากจน จำนวน 5,060 ครัวเรือน โดยการคัดเลือกจากครัวเรือนยากจน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตาม

การช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6,484 ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูล PPP Connex และ DSS ในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร 2) การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับจังหวัด การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ มีองค์ประกอบของระบบนิเวศดังนี้ ระบบนิเวศวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ การผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรม ระบบโครงสร้างสนับสนุน ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันและระดับภูมิภาค ภาศิเครือข่ายและรูปแบบการสื่อสารเครือข่าย 3) ประกอบด้วย 2 ระบบ คือ (1) ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ และ (2) ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระดับพื้นที่ และ 4) ได้มีการจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร ในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกับติดตามวิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ให้กับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ

คำสำคัญ: การแก้ไขปัญหาความยากจน, เบ็ดเสร็จและแม่นยำ, การพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการ

Abstract

This research consists purposes were 1. to develop and enhance an integrated and precise poverty eradication platform through knowledge, science, technology, research and innovation, increasing opportunities for access to career development, education, technology, and innovation in order to address poverty and reduce inequality in a targeted and context-appropriate manner at the national level. This will be implemented through the concept of Provincial-Level Dialogue-Phase 2 2. to improve and develop an information system for decision-making to increase the efficiency of poverty alleviation and connect with the national inequality database, under the concept of Provincial-Level Dialogue-Phase 2 3. to develop and enhance the mechanisms for academic institutions in local areas to become educational institutions aimed at solving poverty and to cultivate area-based management professionals, in line with the concept of "Provincial-Level Dialogue-Phase 2 and 4. to develop collaborative mechanisms and support systems for area-based poverty alleviation, aiming to improve and enhance the living conditions of poor households through science, research and innovation, based on the households existing livelihood capital, under the concept of Provincial-Level Dialogue-Phase 2. This study employs a mixed-methods research approach, combining both qualitative and quantitative methods. The research tools include questionnaires and interview forms. The sample group consists of 3,320 poor households, selected from impoverished households. The target group comprises 5,060 poor households, also selected from the population of impoverished households. Data collected from the questionnaires are analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean and standard deviation. Data collected from documents and interviews are analyzed using content analysis. The research found that 1) Support for the development of

poverty data systems and the monitoring of poverty alleviation efforts in Mukdahan Province revealed that data collection was carried out among 6,484 target households. The information gathered through questionnaires was entered into the PPP Connex and DSS databases, which support area-based operations. This process led to the creation of a localized poverty data system specifically for Mukdahan Province 2) In terms of building a provincial-level poverty alleviation ecosystem, local academic institutions played a central role in driving this effort. The ecosystem comprises several key components, including cultural systems, human capital, the generation of knowledge and innovation, support structures, institutional and regional strategies, as well as network partners and communication frameworks 3) The operational structure is composed of two main systems: (1) a support system for area-based operations and (2) a data system for local decision-making. These systems function in an integrated manner to enhance the effectiveness of poverty alleviation initiatives in the province and 4) Furthermore, a Memorandum of Understanding (MOU) was established to formalize cooperation in poverty alleviation in Mukdahan Province. This agreement enables the use of research-based data on poor households to be shared among government agencies, private sector entities, and state enterprises. These stakeholders collaborate to monitor, analyze, and provide targeted assistance to impoverished households at the local level.

Keywords: Poverty Alleviation, Comprehensive and Precise, Integrated Area Development

บทนำ

จากรายงานความก้าวหน้าระดับจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าการพัฒนาคนในปี 2562 กับปี 2558 พบว่า จังหวัดที่ดัชนีความก้าวหน้า การพัฒนาคนลดลงมาก ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร บุรีรัมย์ และนราธิวาส โดยจังหวัดมุกดาหารมีดัชนีความก้าวหน้าคน (Human Achievement Index - HAI) ในระดับต่ำของจำนวน 8 ด้าน จากข้อมูล พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาคนในลำดับที่ 57 ของประเทศไทย มีจำนวนคนจนในระบบฐานข้อมูล TPMAF จำนวน 4,567 คน จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีโครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดมุกดาหาร ในปีงบประมาณ 2563 - 2565 โดยได้สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลความยากในจังหวัดมุกดาหาร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ยังมีช่องว่างของการดำเนินโครงการวิจัย ได้แก่ 1) ระบบข้อมูลครัวเรือนคนจนที่แม่นยำจากการค้นหาสอบถามด้วยกระบวนการวิจัยที่เกิดจากการจัดการความรู้ร่วมของกลไกภาคในพื้นที่ยังไม่สามารถสร้างความไว้วางใจ (Trust) และถูกนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานตามภารกิจที่เกี่ยวข้องกับ รวมถึงยังไม่สามารถระบุครัวเรือน Inclusion error และ Exclusion error จากรบบ TPMAF เพื่อนำไปสู่การนำเข้าหรือนำออก ครัวเรือนยากจนได้อย่างชัดเจน การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อเป็นระบบข้อมูลคนจนระดับจังหวัดจึงเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งในระยะ

ต่อไป 2) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ทีมวิจัยได้มีการส่งต่อความช่วยเหลือตามมิติความยากจนของครัวเรือน ไปให้กับกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และครัวเรือนยากจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือไปแล้วบางส่วน แต่ยังไม่สามารถระบุ จำนวนและ ผลการช่วยเหลือได้ แม้จะมีการพัฒนาระบบ Feedback Loop มาเป็นเครื่องมือในการติดตามก็ยังไม่อยู่ในช่วงเริ่มต้น การพัฒนาระบบ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ และจะต้องสร้าง กระบวนการทางสังคม (Social Process) กลไกที่จะลงติดตามการช่วยเหลือในพื้นที่จริงอีกด้วย 3) โมเดลแก่นจนภายใต้โมเดล "หม่อนแก่นจน" มีความต้องการและโอกาสทางการตลาดสูงแต่ในช่วงการผลิตต้นน้ำและกลางน้ำจะต้องได้รับการพัฒนาและนำคน จนเข้ามาสู่ห่วงโซ่ให้ได้ตามแนวคิด Pro-Poor Value Chain ต้องมีการวิเคราะห์ Value Chain และ Supply Chain เพื่อกำหนด จุดและการเพิ่มมูลค่าของ Chain ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถสร้างมูลค่าสูงสุด เพื่อเป็นเครื่องยนต์ในการขับเคลื่อน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมุกดาหารได้ (Gross Provincial Product: GPP) ส่วน Application คลังแรงงาน ได้เริ่มมีการนำไปใช้ ประโยชน์ก็จะต้องมีการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อให้คนจน แรงงานยากจน กลุ่มเปราะบางในเมืองได้มีโอกาสเข้าถึงการจ้างงานสร้าง รายได้ รวมถึงการพัฒนาทักษะทั้งแบบ Up-Skill และ Re-Skill เพื่อนำไปสู่ทั้งการปรับโครงสร้างแรงงานและลดความเหลื่อมล้ำ และ 4) การพัฒนา Provincial Platform/Forum ด้วยแนวคิดการจัดการปกครองเมืองแบบพหุภาคีทั้งในระดับอำเภอกับศูนย์ อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ และเชื่อมโยงขึ้นไป ระดับจังหวัดกับศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด เพื่อสร้างการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายกับกลไกทั้งจังหวัดเพื่อแก้ไข (ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ, 2565) เพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วย แนวคิดคุยกันทั้งจังหวัด และเพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) และสร้าง นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่หรือนักนวัตกรรมชุมชน (Area Manager) ซึ่งเป็นแกนนำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และมี ทศนคติ ความตั้งใจ จิตสาธารณะ ในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมในการค้นหาสอทานครัวเรือน ยากจน ในการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ได้ ภายใต้แนวคิดพื้นที่วิจัย เชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility) ในพื้นที่ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน (ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ, 2564)

ดังนั้น เพื่อเป็นพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนา อาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและ เหมาะสมกับบริบทพื้นที่แบบบูรณาการระดับประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และ ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิดคุยกันทั้งจังหวัด โดยมี วิทยาลัยชุมชนมุกดาหารเป็นคลังสมอง คลังข้อมูลในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในจังหวัด ภายใต้แนวคิด พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนบทและชุมชนเมืองของ จังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิดคุยกันทั้งจังหวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่แบบบูรณาการระดับประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2
3. เพื่อพัฒนาและยกระดับกลไกขับเคลื่อนสถาบันวิชาการในพื้นที่ (Area Based University) ให้เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2
4. เพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก้จนบนฐานทุนดำรงชีพของครัวเรือน ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2

การบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้มีแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นกรณีศึกษากระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างโอกาสในสังคม โดยมุ่งเน้นไปที่การร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาของจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างโอกาสในสังคมและการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ เมืองชายแดนในมุกดาหาร ที่มุ่งเน้นที่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถสร้างโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางสังคม การสร้างโอกาสให้กับชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างงานที่มีความยั่งยืนและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นการสร้างพื้นที่ให้กับผู้มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในจังหวัดมุกดาหาร ให้มีโอกาสนำเสนอและแบ่งปันความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาจังหวัด โดยการสร้างพื้นที่ให้กับทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดอย่างแท้จริง การสร้างพื้นที่ให้กับทุกฝ่ายเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ตลอดจน สามารถสร้างนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับการพัฒนาจังหวัดในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ จังหวัดมุกดาหารทั้งจังหวัดมีครัวเรือนยากจน (จปฐ.) จำนวน 6,484 ครัวเรือน จากคนที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ.) 245,850 คน คนยากจน (จปฐ.) 11,195 คน ในปี 2567

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครัวเรือนยากจน จำนวน 3,320 ครัวเรือน โดยการคัดเลือกจากครัวเรือนยากจน

1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครัวเรือนยากจน จำนวน 5,060 ครัวเรือน โดยการคัดเลือกจากครัวเรือนยากจน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงเพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS) และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทในชุมชนบทบาทและชุมชนเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น.249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25–0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951, p.274; อ่างในบุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย การใช้แบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (www.livingonnewpace.com) และกิจกรรมระดมสมอง และ 2) ข้อมูลทุติย

ภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมระดมสมอง และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ

5. สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ของทุน 5 ด้าน ตามแนวคิด Livelihood Model โดยนำระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน (www.livingonnewpace.com) และ(www.pppconnect.com) ซึ่งแสดงผลเป็นกราฟ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสม กับบริบทพื้นที่แบบบูรณาการระดับประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความยากจนโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6,484 ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูล PPP Connex และ DSS ในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร ในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แนวคิดการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน (ทิวากร เหล่าลี้อา และคณะ, 2567)

2. การปรับปรุงและพัฒนาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 และผลการพัฒนาและยกระดับกลไกขับเคลื่อนสถาบันวิชาการในพื้นที่ (Area Based University) ให้เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2

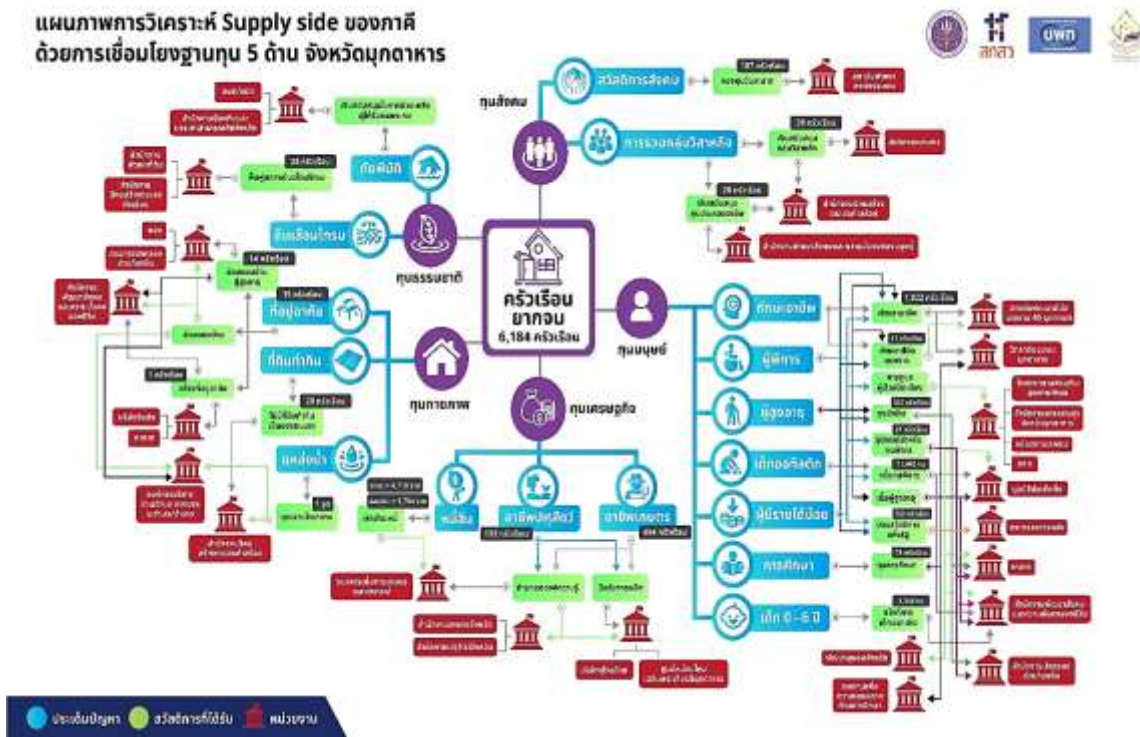
ผลการวิจัยพบว่า การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับจังหวัด การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ มีองค์ประกอบของระบบนิเวศ ดังนี้ ระบบนิเวศวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ การผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรม ระบบโครงสร้างสนับสนุน ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันและระดับภูมิภาค ภาคีเครือข่ายและรูปแบบการสื่อสารเครือข่าย โดยมีกรอบการสร้างระบบนิเวศดังแสดงในแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (ทิวากร เหล่าลี้อา และคณะ, 2567)

3. การพัฒนากลไกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก่นักทุนฐานทุนดำรงชีพของครัวเรือนด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า การติดตาม วิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า จัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนเพื่อร่วมกันติดตามวิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 29 หน่วยงาน ในภาพที่ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 ข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกันติดตามวิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนกับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 29 หน่วยงาน (ทิวากร เหล่าลี้อา และคณะ, 2567)

และผลการปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 และ 3 ผลการพัฒนาและยกระดับกลไกขับเคลื่อนสถาบันวิชาการในพื้นที่ (Area Based University) ให้เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 พบว่า การออกแบบกลไก กระบวนการวิจัย และเครื่องมือในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนการทำงานช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ผลที่ได้จากการสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้คณะผู้วิจัยมีข้อมูลครัวเรือนยากจน 2 ระบบ คือ 1) ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ และ 2) ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระดับพื้นที่ ทั้ง 2 มาวิเคราะห์ และได้จัดทำคลินิกวิจัยที่วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เพื่อนำข้อมูลส่งต่อและช่วยเหลือคนจนให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือต่อไป เช่น ด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับความช่วยเหลือจาก พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับความช่วยเหลือจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน

4. การพัฒนากลไกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก่นักงานทุนดำรงชีพของครัวเรือน ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า การติดตาม วิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ได้มีการจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร ในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกับติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ให้กับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน คือ 1) กระทรวงมหาดไทย 2) กระทรวงศึกษาธิการ 3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 4) กระทรวงพาณิชย์ 5) กระทรวงอุตสาหกรรม 6) กระทรวงแรงงาน และ 8 หน่วยงาน ดังนี้ 1) เหล่ากาชาดจังหวัดมุกดาหาร 2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมุกดาหาร 3) สถาบันการเงิน 4) สโมสรไลออนส์มุกดาหาร 5) สมาคมเมือง 3 ธรรม 6) บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) 7) เทศบาลตำบลกุดชุม/องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง 8) สหกรณ์การเกษตรห้วยบางทราย จำกัด ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเข้าร่วมคลินิกวิจัยเพื่อประชุม ติดตาม วิเคราะห์ และรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPA) ด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่แบบบูรณาการระดับประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 พบว่า การสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจน และติดตามการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6,484 ครัวเรือน แล้วทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูล PPP Connex และ DSS ในระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ ทำให้เกิดระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่ของจังหวัดมุกดาหาร

2. เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 และผลการพัฒนาและยกระดับกลไกขับเคลื่อนสถาบันวิชาการในพื้นที่ (Area Based University) ให้เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 พบว่า การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับจังหวัด การสร้างระบบนิเวศการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกสถาบันการศึกษาในพื้นที่ มีองค์ประกอบของระบบนิเวศ ดังนี้ ระบบนิเวศวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ การผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรม ระบบโครงสร้างสนับสนุน ยุทธศาสตร์ระดับสถาบันและระดับภูมิภาค ภาคีเครือข่ายและรูปแบบการสื่อสารเครือข่าย

3. เพื่อพัฒนาโลกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก่นักทุนด้านวิชาชีพของครัวเรือนด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 พบว่า ผลที่ได้จากการสนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลความยากจนในระดับพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ทำให้คณะผู้วิจัยมีข้อมูลครัวเรือนยากจน 2 ระบบ คือ 1) ระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ และ 2) ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระดับพื้นที่ ทั้ง 2 มาวิเคราะห์ และได้จัดให้มีคลินิกวิจัยที่วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เพื่อนำข้อมูลส่งต่อและช่วยเหลือคนจนให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือต่อไป เช่น ด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับความช่วยเหลือจาก พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับความช่วยเหลือจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน

4. เพื่อพัฒนาโลกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก่นักทุนด้านวิชาชีพของครัวเรือนด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 พบว่า การติดตาม วิเคราะห์ และหนุนเสริมกลไกพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ได้มีการจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร ในการรับข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน เพื่อร่วมกับติดตาม วิเคราะห์ และช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่ให้กับหน่วยงานหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ จำนวน 6 กระทรวง 8 หน่วยงาน คือ 1) กระทรวงมหาดไทย 2) กระทรวงศึกษาธิการ 3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 4) กระทรวงพาณิชย์ 5) กระทรวงอุตสาหกรรม 6) กระทรวงแรงงาน และ 8 หน่วยงาน ดังนี้ 1) เหล่ากาชาดจังหวัดมุกดาหาร 2) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมุกดาหาร 3) สถาบันการเงิน 4) สโมสรไลออนส์มุกดาหาร 5) สมาคมเมือง 3 ธรรม 6) บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) 7) เทศบาลตำบลกกตูม/องค์การบริหารส่วนตำบลกกแดง 8) สหกรณ์การเกษตรห้วยบางทราย จำกัด ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเข้าร่วมคลินิกวิจัยเพื่อประชุม ติดตาม วิเคราะห์ และรายงานความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดมุกดาหาร

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุดและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่แบบบูรณาการระดับประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 ตามแนวคิด Livelihood Model ได้ผลการวิเคราะห์ทุนในทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับจากน้อยไปหามาก คือ 1) ทุนมนุษย์อ่านออกเขียนได้แต่ขาดการพัฒนาทางด้านอาชีพทางการเกษตรและอาชีพใหม่เพื่อต่อยอดจากอาชีพเดิมเช่นการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร 2) ทุนธรรมชาติมีที่ดินทำกินแต่เป็น สปก.

และ สทก. แต่ขาดแหล่งน้ำในการทำมาหากิน 3) การเงินมีเงินทุนและไม่มีหนี้สิน 4) ทุนกายภาพ มีไฟฟ้าและอินเทอร์เน็ตใช้ 5) ด้านทุนสังคมมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ได้รับจากภาครัฐ

2. การปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน และเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 และผลการพัฒนาและยกระดับกลไกขับเคลื่อนสถาบันวิชาการในพื้นที่ (Area Based University) ให้เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 โดยการพัฒนาระบบค้นหา การสอบถามข้อมูล และการจัดกลุ่มคนจน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจำนวน 4,660 ครัวเรือน โดยมีจำนวนคนจนจำนวน 11,296 คน มีครัวเรือนเพิ่มเติมนอกจากฐานข้อมูล TPMAPI จำนวน 1340 ครัวเรือน รวมเป็น 5,060 ครัวเรือน สอดคล้องกับพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กรณีที่พบคนจนตกสำรวจ ทีมวิจัยได้สำรวจข้อมูล ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้ทำหนังสือขออนุญาตให้นักวิจัยลงพื้นที่ ก่อนจะลงพื้นที่แต่ละชุมชนต้องไปรายงานตัวต่อผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันก่อน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเพื่อการอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัยเชิงลึกเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยออกมาได้คุณภาพมากที่สุด โดยแต่ละพื้นที่มีคนจนที่ตกสำรวจ ข้อมูลที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน หรือมีการย้ายถิ่นมาจากแหล่งใหม่ ซึ่งการเก็บข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบรายชื่อจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จากรายชื่อกลุ่มเป้าหมายจาก TPMAPI/KHM ที่นักวิจัยได้นำไปเสนอ พบว่า มีการตกสำรวจจริงในการนี้ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข จึงได้เสนอรายชื่อกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมและเซ็นรับรองเพื่อให้ทีมวิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพิ่มข้อมูลเข้าสู่ในระบบ และแจ้งไปยังตำบลและอำเภอต่อไป ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเก็บกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมได้ 271 ราย สามารถเก็บเพิ่มเติมได้คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม

3. การพัฒนากลไกความร่วมมือและระบบงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนยากจนด้วยวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแก่นักงานทุนดำรงชีพของครัวเรือน ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 2 ด้วยการพัฒนาระบบการส่งต่อและช่วยเหลือคนจน ได้ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือด้านการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ในปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ 7 อำเภอ ได้รับ พอช. จำนวน 19 ตำบล 90 ครัวเรือน ได้รับจาก พมจ. จำนวน 151 ครัวเรือน รวม 241 ครัวเรือน การส่งต่อการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อแก้ไขในระยะยาวกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีนักศึกษาจากการสำรวจ จำนวน 22 คน/ครัวเรือนคนจน สอดคล้องกับพิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโครงการ Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีคณะกรรมการในการดำเนินงานในพื้นที่ ทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานในการปฏิบัติ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานอำนวยการ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง เป็นรองประธานกรรมการฯ พัฒนาการอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการ และสาธารณสุขอำเภอ เป็นกรรมการ/เลขานุการร่วม รวมทั้งส่วนราชการในพื้นที่ เช่น สถานีตำรวจ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอที่ดินอำเภอ โรงพยาบาล สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ ประธานกลุ่ม

สถานศึกษา สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตร อำเภอ กำนันทุกตำบล ร้านค้าห้างร้านภาคเอกชนในพื้นที่ร่วมเป็นกรรมการ เริ่มดำเนินการในปี 2561 เป็นต้น

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบของการวิจัยนี้ พบว่า 1) การจัดการที่ดินแปลงรวม จากการดำเนินงานวิจัยในปีที่ 2 ในโครงการหม่อนและไหมแก่ จนในอำเภอนิคมน้ำจืด สำนักงานนิคมสร้างตนเองคำสร้อย สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ครัวเรือนยากจนเข้ามาใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการปลูกหม่อนในที่ดินสาธารณะของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ภายใต้ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการขอเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ในเชิงนโยบายจึงเสนอให้หน่วยงานของรัฐที่มีที่ดินสาธารณะประโยชน์ ได้เปิดโอกาสให้ครัวเรือนยากจนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ ภายใต้ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องของการไม่มีที่ดินทำกินของครัวเรือนยากจนที่ต้องตามระเบียบราชการ 2) การซ่อมแซมบ้านและการสร้างบ้าน งบน้อย ควรเพิ่มงบประมาณให้เหมาะสม สอดคล้องกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน ราคาวัสดุอุปกรณ์ตอนที่เสนอโครงการกับตอนที่อนุมัติโครงการราคาสูงขึ้นกว่าตอนที่เสนอโครงการ กระบวนการในการทำงาน การวิเคราะห์ข้อมูลในการซ่อมแซมบ้าน ควรจะพัฒนาระบบและกลไกการส่งต่อช่วยเหลือเรื่องซ่อมบ้านร่วมกับหน่วยงานพื้นที่เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการซ่อมและสร้างบ้านในทิศทางเดียวกันไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการสนับสนุนงบประมาณ 3) การส่งต่อและช่วยเหลือด้านการศึกษา ด้วยการให้ทุน กสศ. ในระดับอุดมศึกษา โดยวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ได้นำข้อมูลนักเรียนในฐานข้อมูลครัวเรือนยากจน ส่งต่อช่วยเหลือด้วยการให้ทุนกสศ. ซึ่งในเชิงนโยบายควรมีการกำหนดทุน กสศ.ให้กับครัวเรือนยากจนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และ 4) ในกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ในรูปแบบ One Plan ในการแก้ไขปัญหาความยากจน มีข้อจำกัดเรื่องกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ของแต่ละหน่วยงาน หน่วยรองรับงบประมาณในระดับอำเภอและหน่วยงาน ไม่สามารถเชื่อมโยงแผนระดับชุมชนไปสู่แผนระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัดได้ ในเชิงนโยบายควรกำหนดให้หน่วยงานในระดับอำเภอ ระดับตำบลหรือหน่วยงานส่วนราชการภาควิชาการ สามารถรองรับงบประมาณสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ควรมีการพัฒนาคนจนในการเพิ่มความรู้และทักษะ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และได้รับการยกสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีบทบาท/ตำแหน่งในระดับท้องถิ่น/ท้องที่

1.2 ควรมีการพัฒนากลไก ภาคี ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคชุมชนประชาสังคมให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและวิธีการทำงานที่ต่างคนต่างทำงาน มาบูรณาการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดผลการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยีซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาร่วมกัน

1.3 วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ในทัศนะของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งระดับจังหวัด หน่วยงานกิจ ท้องถิ่น ท้องที่พิจารณาเปรียบเทียบกับระดับ กศน. แต่เมื่อได้มาทำงานใน Poverty Platform ร่วมกันได้เปลี่ยนความสัมพันธ์มุมมอง และได้ยอมรับ

บทบาทของ วชช. ในลักษณะสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาหลักของจังหวัด (ผลงานในปี พ.ศ. 2566 ส่งผลให้ วชช. ได้รับการคัดเลือกนำเสนออินทราศการในนามจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็น 1 ใน 15 จังหวัด ในงานการพัฒนาอย่างยั่งยืน SDG และการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับกรรมการของรัฐสภา)

1.4 ควรมีการยกระดับทักษะ ความรู้ของชุมชน จากความรู้พื้นฐานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ได้เพิ่มเทคโนโลยีทั้งเรื่อง โรงเรือน การเลี้ยง ในระดับมาตรฐานเชิงพาณิชย์ ซึ่งทำให้ราคาสูงขึ้นและมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในหลายลักษณะ เช่น หม่อน แคปซูล เครื่องสำอาง ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาส และลดความเสี่ยงทางการตลาด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสร้างความเข้าใจและร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองในการกำหนดตัวชี้วัดความยากจนในระดับครัวเรือนร่วมกัน และเป้าหมายร่วมกัน

2.2 ควรมีการวิเคราะห์ตัวชี้วัดและรายละเอียดตัวชี้วัดของหน่วยงานฟิงชั้นหลัก เช่น ThaiQM และ จปฐ และสำนักงาน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น และมองหาตัวชี้วัดร่วม รายละเอียดเชิงลึก และแสดงรายละเอียดของตัวชี้วัดที่ หน่วยงานเหล่านั้นสามารถนำไปใช้ได้เลย โดยเน้นหลักการไม่เพิ่มภาระงานแต่เราช่วยกันทำงาน

2.3 ส่วนราชการในจังหวัดควรมีการประชุมและร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ตลอดจนหามุมมองในการใช้ ประโยชน์ของระบบฐานข้อมูลและข้อมูลร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ. (2564). *โครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2564*. กรุงเทพมหานคร. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
- ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ. (2565). *โครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ระยะที่ 3 ปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพมหานคร. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
- ทิวากร เหล่าลือชา และคณะ. (2566). *การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เมืองชายแดนแบบบูรณาการพหุภาคีเพื่อจัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร (SRA) ด้วยแนวคิด “คุยกันทั้งจังหวัด” ระยะที่ 1*. กรุงเทพมหานคร. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2558). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม: ดัชนีการพิมพ์.
- พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และคณะ. (2564). กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 10(2), 260-270.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2565, จาก <http://www.pssgroup.moi.go.th/pdf/Sufficiency%20economy/1%20decade>